

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора філологічних наук,
професора Єсипенко Надії Григорівни
про дисертацію БАРАНОВСЬКОЇ ОЛЬГИ ДМИТРІВНИ
«Дієслівна інвентаризація і параметризація емотивної
лексики в сучасній англійській мові»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за
спеціальністю 10.02.04 – германські мови**

Рецензовану дисертацію Барановської Ольги Дмитрівни присвячено актуальній проблематиці — явищу емотивності та вербалізації емоцій крізь призму дієслів сучасної англійської мови. Теоретичні положення розгляду цієї теми сформульовано в межах структурно-семантичної та антропоцентричної парадигм, зокрема використано теоретичні надбання лексичної семантики дієслова, семантичного синтаксису і когнітивної семантики при параметризації дієслівних одиниць на позначення емотивності та корпусний підхід і сентимент-аналіз у вивченні дієслівної семантичної просодії. Увагу в дисертації також зосереджено на способах емотивної дієслівної номінації, зокрема особливий інтерес становлять висновки дослідниці про концептуальні метафори і метонімії, в центрі яких є емотивні дієслівні лексеми. Представлено парадигматичні відношення синонімії й антонімії емотивних дієслів на основі вибірки з електронного тезауруса англійської мови WordNet та розглянуто предикатно-аргументні структури емотивних дієслів, валентні характеристики і сполучуваність емотивних дієслів, що дало можливість Ользі Дмитрівні сформулювати певні спостереження стосовно семантичної преференції та просодії досліджуваних одиниць на основі суцільної вибірки з корпусу сучасного американського варіанта англійської мови (COCA).

Не викликає сумніву, що обсяг матеріалу, а це 1284 емотивних дієслова, дібрані методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел, сентимент-лексиконів, Корпусу сучасного американського варіанта англійської мови і електронного тезауруса WordNet, достатній для інвентаризації й параметризації емотивної дієслівної лексики сучасної англійської мови. Залучення корпусних даних та ресурсів сентимент-

лексиконів сприяє оновленому витлумаченню сутності емотивності дієслів із потенційним, контекстуально чутливим емотивним значенням.

З огляду на зазначене, цілком логічним вважаємо подане дослідницею обґрунтування теми і методології дослідження, а його актуальність не викликає сумніву з урахуванням необхідності підтвердити вже існуючі напрацювання з проблем емотивної лексики та сформулювати нові спостереження, адже ресурси п'яти сентимент-лексиконів були використані вперше при вивченні емотивних дієслів.

Мета в роботі чітко обґрунтована і логічно сформульована, окреслено конкретні завдання, котрі, як свідчить викладений зміст, були досить успішно вирішені, отже, констатуємо, що представлене дослідження має всі ознаки ґрунтовної кандидатської дисертації. У роботі є наукова новизна, актуальність, практична цінність та певний особистий внесок дисертантки у емотіологію. Випрацювана О.Д.Барановською комплексна методика дослідження емотивних дієслів успішно може бути застосована для аналізу інших груп емотивної лексики англійської мови.

Напрацювання Барановської Ольги Дмитрівни достатньою мірою навантажені і в прикладному аспекті, вони можуть бути досить ефективно використаними в практиці вищої освіти, зокрема: в навчальній роботі (у нормативних теоретичних курсах з лексикології, стилістики та теоретичної граматики англійської мови, а також у розробці й упровадженні нових спецкурсів з корпусної лінгвістики, когнітивної лінгвістики тощо); у науково-дослідницькій роботі (при виконанні дипломних робіт і кандидатських дисертацій).

Дисертацію оформлено згідно з існуючими стандартами і кваліфікаційними вимогами. Дисертація релевантна та достатньою мірою супроводжується ілюстративним матеріалом, і викладений матеріал унаочнюється таблицями і діаграмами. Сам текст наукової праці викладено на відповідному науково-теоретичному рівні, у той же час його не перевантажено науковою термінологією.

Основні результати дослідження знайшли своє відбиття у 5 одноосібних публікаціях: з них 3 статті опубліковано у вітчизняних фахових виданнях, 1 стаття видана в іноземному науковому журналі, 1 стаття – у нефаховому виданні України, а також 3 – у збірниках тез наукових доповідей. Окрім того, дисертацію апробовано на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, її зміст адекватно і об'єктивно висвітлено в представленому на розгляд опонента авторефераті.

До заслуг дисертаційної роботи слід віднести місткі додатки, оформлені в окрему книгу. У них дослідниця представляє результати кількісних і статистичних підрахунків досліджуваних мовних фактів, а також якісно-кількісний аналіз емотивних дієслів у синонімічних рядах (дод. А), зіставлення маркування емотивних дієслів у сентимент-лексиконах (дод.Б), анотації сентиментів емотивних дієслів (дод.В), лексико-семантичні підгрупи емотивних дієслів (дод.Г), валентні моделі дієслів емотивного відношення та каузативних емотивних дієслів (дод.Д).

Основна увага у теоретичному розділі дисертації *«Теоретико-методологічні основи дієслівної інвентаризації і параметризації емотивної лексики в сучасній англійській мові»* зосереджена на узагальненні поглядів на емотивність та емотивну лексику; описано підходи та методи інвентаризації досліджуваної лексики та методи визначення парадигматичних лексичних зв'язків. Ґрунтовний теоретичний фундамент роботи складають використані та узагальнені класифікації емотивних дієслів, «у семантичній структурі яких наявна емосема, яка може бути присутня як в денотаті, нарівні з експресивністю та оцінкою, так і в конотаті, маркуючи дієслово емотивною аурою» (с. 36). Скрупульозно та педантично здійснює Ольга Дмитрівна інвентаризацію ЛСГ емотивних дієслів у другому розділі *«Парадигматика емотивних дієслів англійської мови»*, вивчає зв'язки синонімії, антонімії, гіпонімії із застосуванням лексикометричних критеріїв у вигляді коефіцієнтів довжини синонімічного ряду, глибини гіперо-гіпонімічної ієрархії, кількісних підрахунків

антонімічних пар, з'ясовує способи емотивної дієслівної номінації. У третьому розділі «Синтагматика емотивних дієслів англійської мови» авторка визначає синтаксичний статус емотивних дієслів, виокремлює й прикладово ілюструє випадки валентності та сполучуваності емотивних дієслів на основі контекстів з досліджуваного Корпусу сучасного американського варіанту англійської мови.

Якісна репрезентація фактологічного матеріалу, кваліфікована селекція емотивних дієслів з лексикографічних джерел, сентимент-лексиконів і Корпусу сучасного американського варіанту англійської мови, належний концептуальний аналіз випадків метафоризації і метонімізації емотивних дієслів, ґрунтовний аналіз парадигматичних і синтагматичних зв'язків емотивних дієслів дають підстави вважати працю Барановської Ольги Дмитрівни плідною, вагомою та перспективною для подальших досліджень проблем лексичної і когнітивної семантики, сентимент-аналізу, корпусної лінгвістики.

Разом з тим, кваліфікуючи рецензовану дисертацію як багатопланове серйозне дослідження, хочемо зосередитись на деяких недоглядах та побажаннях:

1. На наш погляд уточнення вимагає класифікація емотивних дієслів, досліджуваних у роботі. На с.17 дисертації матеріалом дослідження зазначено 1284 емотивних дієслова. На с.36 подано чітке визначення емотивних дієслів, проте щодо класифікації емотивних дієслів, то авторка на с.36 відносить до них «емотивні дескриптори й емотивні експресиви», а на с.128, використовуючи класифікацію емотивних дієслів Філіпа Джонсона-Лерда та Кейт Оутлі, вивчає «дієслова емотивного відношення та каузативні дієслова». Варто було б дотримуватися однієї класифікації емотивних дієслів або аргументувати використання двох чи більше класифікацій; кількісний розподіл груп емотивних дієслів у межах тієї чи іншої класифікації тільки сприяв би отриманню статистично верифікованих висновків.

2. Рецензована робота насамперед націлена на інвентаризацію емотивних дієслів на основі сентимент-лексиконів англійської мови, а саме, SentiWordNet 3.0, Harvard General Inquirer, LIWC, MPQA Subjectivity Lexicon, Bing Liu's Opinion Lexicon. Дисертантка зазначає на с.72, що «досліджувані дієслова позначають емотивні стани, що представляють базові позитивні та негативні емоції». Проте далі у тексті натрапляємо на дещо розширений перелік досліджуваних дієслів, до яких були включені «дієслова з об'єктивним значенням, негативно і позитивно марковані дієслова» (с.73, SentiWordNet), із сентимент-лексиконів Harvard General Inquirer та Bing Liu's Opinion Lexicon аналізувалися «дієслова, позначені як негативні», наприклад, abolish, accuse, abdicate та «дієслова з позитивним маркуванням», наприклад, admit, accept, affirm (с.75, 77), з MPQA Subjectivity Lexicon, окрім позитивних, негативних, нейтральних дієслів, аналізувалися ще й «ментальні дієслова»: comprehend, regard, imagine, suppose, view та ін. (с.76). Чи репрезентують такі дієслова емотивні стани чи базові емоції? Тільки у Linguistic Inquiry and Word Count (LIWC) знаходимо позначки 'позитивна емоція' (posemo-positive emotion) та 'негативна емоція' (negemo-negative emotion) (с.77). Підтримуємо думку Ольги Дмитрівни, що «наявні сентимент-лексикони є досі недосконалими та нерідко ігнорують полісемію слів» (с.80), хоча перспективи комп'ютеризації лінгвістичних досліджень важко заперечити.

3. Не зовсім чітко проартикульоване поняття «сполучуваності» у розділі 3 дисертації. На жаль, авторка дослідження оминула увагою визначення сполучуваності та її типів. На с.140 натрапляємо на термін «право- та лівобічна лексична сполучуваність», на с. 161 – «негативна семантична сполучуваність». Принагідно зазначимо, що питання типології сполучуваності викликає жваву дискусію у мовознавців. Зокрема активно використовуються такі терміни, як «денотативна, прагматична і лексична сумісність» (Т. Schippan 1987), «лексико-фразеологічна сполучуваність» (Е. М. Медникова 2010), «синтаксична сполучуваність» (Н. М. Амосова 1963), Ю.Д.Апресян (1969) розрізняє «лексичну сполучуваність і

семантичну сполучуваність», Л.М.Васильєв (2009) вважає, що сполучуваність може бути «семантичною і парадигматичною», М. П. Кочерган (1980) вважає, що «лексичну і семантичну сполучуваність правомірно розглядати як різновиди певної лексико-фразеологічної сполучуваності, що протиставляється лексико-синтаксичній» (1980); британський лінгвіст Дж.Р.Фірс (Firth 1957) акцентує увагу на «сполучуваності й колокаціях»; американський лінгвіст С.Гріс та німецький вчений А.Стефанович запропонували новий дослідницький напрям – «колострукційний аналіз». Термін "колострукція" (collostruction) утворюється складанням двох слів: collocation "колокація" і construction "конструкція". Отже, запропоноване дослідження вимагає не лише викладу власного бачення дисертантки проблематики «сполучуваності», а воно тільки б виграло, яки би дисертантка визначила за В.В.Левицьким (2010) широту сполучуваності емотивного дієслова або інтенсивність сполучуваності за В.Порцігом (Porzig 1934). Проте усвідомлюємо, що вивчення сполучуваності емотивних дієслів не було єдиним завданням у дослідженні, тому вище зазначені питання можуть розглядатися як перспектива подальших наукових пошуків Ольги Дмитрівни.

4.У роботі трапляються висновки, які, на жаль, не підкріплені кількісними даними, наприклад, с.64: «*Найпродуктивнішим способом емотивного дієслівного словотвору є конверсія*», с.85: «*Підсумовуючи, можемо стверджувати, що існують найбільш поширені вихідні домени, які застосовуються для більшості концептів емоцій*».

Слід зауважити, що висловлені критичні зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації як оригінального за задумом та виконанням, і як наслідок, завершеного наукового дослідження. Дисертація Барановської Ольги Дмитрівни «**Дієслівна інвентаризація і параметризація емотивної лексики в сучасній англійській мові**» повністю відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р. та

№ 1159 від 30.12.2015 р.), а його авторка, Барановська Ольга Дмитрівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04. – германські мови.

Офіційний опонент
доктор філологічних наук, професор
завідувач кафедри англійської мови
Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича

Надія ЄСИПЕНКО

Підпис Єсипенко Н.Г. засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
А. Луценко
"16" "09" 2004 р.

